

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Voorjaarsnota 2019

Acteren op een veranderend speelveld

DM1503211

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Het speelveld verandert	4
Beleidsarm, maar niet zonder opgaven	7
Langjarige doorkijk investeringen	15
<i>Lange termijn investeringsagenda HDSR</i>	15
<i>Financiële effecten langjarige kader investeringen</i>	15
<i>Wijzigingen langjarige kader investeringen</i>	15
<i>Financiële uitgangspunten</i>	17
<i>Dekking van de kosten</i>	18
<i>Meerjarenbeeld ontwikkeling belastingtarieven</i>	20
Bijlage 1 Langjarig kader investeringen	21
Bijlage 2 Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2019	22
Bijlage 3 Dekkingsvoorstel	23

Voorwoord

Met deze voorjaarsnota markeren we het einde van een bestuursperiode. In de afgelopen vier jaar heeft het bestuur van de Stichtse Rijnlanden in goede verstandhouding gewerkt aan water als drager van een veilige, gezonde en prettige leefomgeving. We hebben ons voorbereid op ontwikkelingen in en om het waterschap. En hebben we gewerkt aan kostendekkende tarieven. Uitgangspunt hierbij was een beheersbare lastenontwikkeling.

Terugkijkend kunnen we tevreden en trots constateren dat we goede stappen gezet hebben. We zien dat we succesvol waren. In de afgelopen vier jaar heeft de organisatie een enorme groei doorgemaakt. Zo heeft ons waterschap zich goed voorbereid op de komst van de Omgevingswet, invulling gegeven aan 'Samen met', goed lopende stimuleringsregelingen opgezet, gewerkt aan het remmen van de bodemdaling in het veenweidegebied, ons ingericht op de het beheersbaar draaien van grote projecten, achterstand ingelopen in ICT, stappen gezet in de energietransitie, met verve inzet getoond in droge zomer 2018 en gewerkt aan kostendekkende tarieven en gematigde kostenstijging en gespaard voor de hogere lasten van de rwzi Utrecht.

Maar we zien dat de houdbaarheid van dat succes beperkt is. We hebben goede stappen gezet, maar kunnen het ons niet veroorloven om stil te staan in een omgeving die zo snel aan het veranderen is. Deze bestuursperiode eindigt, maar de opgaven gaan door! In deze voorjaarsnota geven we daarom aandacht aan de ontwikkelingen die we zien en waar we op moeten acteren. Hiermee willen we voeding geven aan de nieuwe bestuursperiode. Het nieuwe bestuur wacht een mooie, maar ook ingewikkelde klus om positie te kiezen op een veranderend speelveld.

Bernard de Jong, Hoogheemraad Financiën De Stichtse Rijnlanden

Het speelveld verandert

Werken met het oog op de toekomst

Met de Waterkoers hebben we een beweging ingezet om samen te werken aan een veilige, gezonde en prettige leefomgeving. We werken aan de fysieke leefomgeving en anticiperen op veranderingen. Dit doen we over onze grenzen heen en tegen aanvaardbare kosten. En we spelen in op ontwikkelingen uit de maatschappij. Uitgangspunt daarbij is samenwerken. Van zorgen voor naar samen met. Dit betekent dat we wel ons steentje bijdragen en verantwoordelijk blijven, maar ook verbinding zoeken, ruimte geven en loslaten.

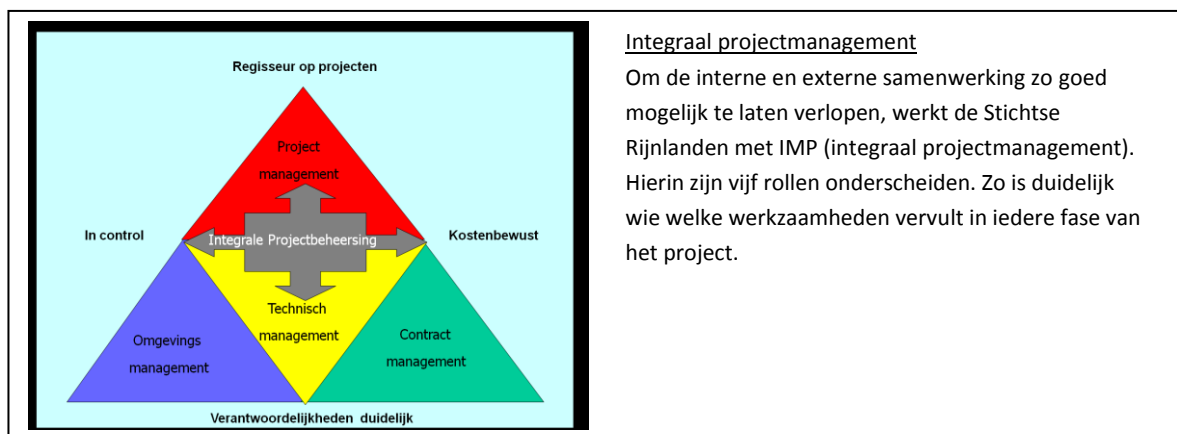
Dit was een grote omslag in denken en doen. We zien dat we succesvol zijn in die draai. De samenwerking onder het deltaplan Agrarische Waterbeheer staat. Er is draagvlak bij partners voor samenwerking in Ruimtelijke adaptatie. Duurzaamheid staat intern op de agenda en in de energietransitie worden we gezien als een serieuze partner. Maar het heeft ook zijn weerslag op de organisatie.

Trots en kwetsbaar, investeren in de organisatie

Het waterschap zet zich in al deze trajecten. Daarbij zijn we kritisch op de inzet van mensen en middelen. Er wordt gepuzzeld met de beschikbare middelen en focus aangebracht. In de beheerpraktijk zijn er toenemende eisen aan onze prestaties en tegelijkertijd neemt de onvoorspelbaarheid door factoren van buiten toe. We hebben de afgelopen jaren de beheerprocessen slim geoptimaliseerd, waarbij we de balans tussen de kwaliteit van onze prestaties en de risico's (op bijv. storingen) hebben verbeterd zonder noemenswaardige kostenstijging. Gevoelsmatig is daarbij, met de voortgaande veranderingen, wel de grens bereikt.

Afgelopen jaren is een organisatieverandering ingezet. Een technische introverte organisatie is niet meer toereikend om de nieuwe uitdagingen aan te gaan. We ontwikkelen de organisatie tijdens het uitvoeren van de grote (samenwerkings)projecten van beheerorganisatie naar beheer- en projectenorganisatie, met invoering van het IPM-gedachtegoed (integraal projectmanagement). Ook is een verandering ingezet naar een netwerkorganisatie, waarin medewerkers in verschillende rollen bijdragen aan ons werk en verantwoordelijkheden laag in de organisatie worden gelegd.

Met de hand over hand nemende aandachtsvelden, de uitvoering van grote projecten en de veranderende manier van werken levert dit veel druk op de organisatie. Om nu en in de komende jaren goed in de wedstrijd te blijven vraagt dit een investering in de organisatie.

Deze investering in de organisatie is tweeledig. We moeten verder professionaliseren en de interne ondersteuning en procesbeheersing mee laten groeien met de groeiende organisatie en met de autonoom groeiende eisen aan overheidsorganisaties. Er zijn bijvoorbeeld nog flinke stappen te zetten om diverse werkprocessen op orde te krijgen, zoals digitale informatiebeheersing (van begin van processen tot en met digitale archivering), inkoopbeheersing, control en kwaliteit. Daarbij verwachten we ook andere vaardigheden van de medewerkers, doordat het type werk verandert. We zien daarbij weinig taken verdwijnen. Juist de waterbeheertaken worden uitdagender door de klimaatverandering. De komende jaren werken we daarom ook onverminderd hard aan een Sterke Lekdijk, de toetsing van de regionale keringen, het programma klimaatadaptatie, gezond water en gezuiverd afvalwater.

Veranderend speelveld

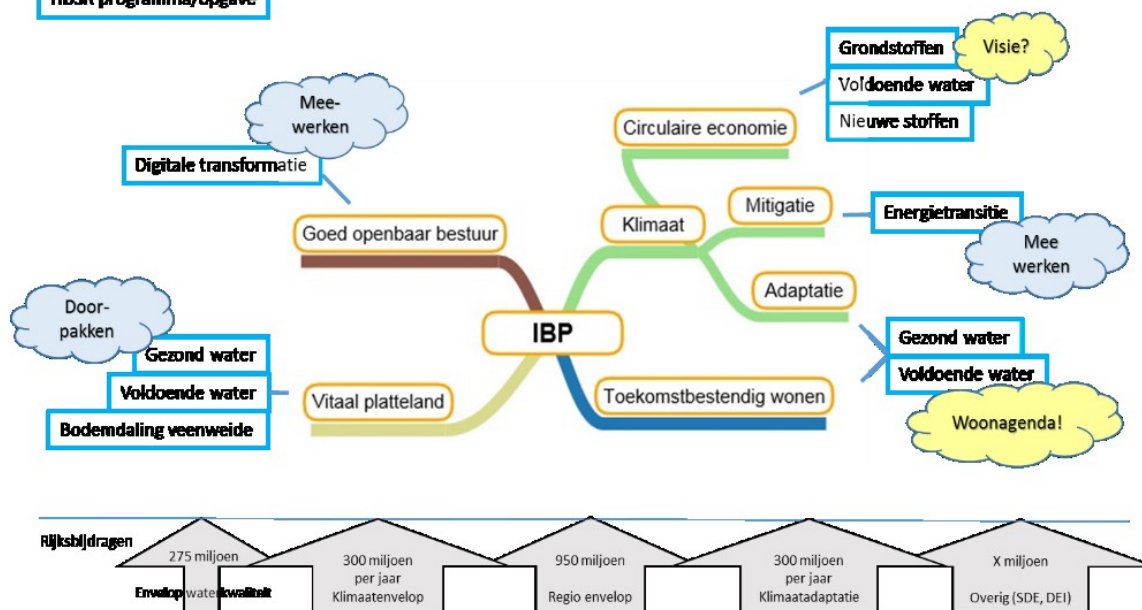
We constateren dat er grote maatschappelijke opgaven zijn onder meer op het vlak van duurzaamheid, klimaatadaptatie en digitalisering. In het overdrachtsdocument bestuur HDSR hebben we deze opgaven gemarkeerd. Deze ontwikkelingen zijn deels autonoom en onontkoombaar. En deels zijn het ontwikkelingen met daarbinnen een keuze over de inzet van het waterschap.

We zien dat de regio in beweging is en dat er in komende jaren afslagen genomen gaan worden waar het waterbeheer een stem in moet hebben. De woningbouwopgave voor alleen al de provincie Utrecht bestaat uit 160.000 woningen tot 2050, waarvan in ieder geval in de komende drie jaar 7000 woningen per jaar gebouwd gaan worden. Hierbij speelt de opgave om klimaatadaptief te bouwen en moeten er lange termijn gebiedsvisies voor de regio opgesteld moeten worden. Er zullen lange termijn keuzes gemaakt moeten worden in de infrastructuur van het Rijkshoofdwatersysteem. Er wordt gewerkt aan een regionale energiestrategie. De digitalisering gaat voort en verandert de manier van (samen)werken in waterbeheer.

Afgelopen jaren is door het bestuur ingezet op deze verschillende vlakken door middel van tijdelijke beleidsimpulsen of door binnen het kader middelen hier voor vrij te maken. In de komende jaren neemt de vraag om inzet op de verschillende thema's toe. De versnelde klimaatverandering, de ingezette energietransitie, de opgaven voor het Interbestuurlijk programma en de waterkwaliteit zijn bewegingen waar we op moeten acteren. Zelfs in het veenweidegebied is het succes met de huidige inzet niet meer te organiseren. Vanuit de opgaven, maar ook vanuit de kansen die het samenwerken met partners biedt, willen we gesteld staan om hier een goede invulling aan te geven. Dit betekent dat de organisatie hier meer financiële armslag voor moet krijgen.

IBP kansen en aandachtspunten

HDSR programma/opgave

Waar komen we vandaan

Deze inzichten zijn niet nieuw. Vanuit het onderzoek Kosten Waterbeheer uit 2016 is geconcludeerd dat onontkoombare ontwikkelingen zijn waardoor de kosten voor het waterbeheer stijgen. Daar kwam bij dat het tarief niet kostendekkend was. En ten tijde van de kredietcrisis is de keuze gemaakt om de bijdrage aan het HWBP niet door te berekenen, maar binnen de begroting op te vangen. In totaal is de begroting in die periode met ca. 9 miljoen gekort.

In de afgelopen periode is gewerkt aan deze opgaven. Er is gewerkt aan kostendekkende tarieven met als uitgangspunt gematigde tariefstijgingen. En er is invulling gegeven aan de ontwikkelingen. Echter wat het onderzoek Kosten waterbeheer ons laat zien, is dat er een stap nodig is. Het tarief voor watersysteem moet omhoog om de stijgende kosten voor het waterbeheer te dragen. De geschetste trends uit het onderzoek blijken sneller te gaan dan verwacht. De gehanteerde zichtlijn 2025 is voor een groot deel nu al realiteit. Dit betekent dat we door klimaatverandering, bodemdaling remmen, sociale en organisatorische ontwikkelingen en de energietransitie hogere kosten moeten maken voor het waterbeheer. Om kostendekkend te blijven zullen de tarieven voor de watersysteemheffing meer moeten stijgen dan de afgelopen jaren.

Beleidsarm, maar niet zonder opgaven

Met de verkiezing van een nieuw bestuur treedt er een nieuwe bestuursperiode aan. Het 'oude' college en de ambtelijke organisatie hebben gemeend onderwerpen inzichtelijk te maken waar deze bestuursperiode op geacteerd moet worden. Het ambtelijk overdrachtsdocument voor het bestuur dient hiertoe en ook in deze voorjaarsnota schetsen we de ontwikkelingen waar een richting in gekozen zal moeten worden.

Traditiegetrouw is de voorjaarsnota, opgesteld met het oude bestuur en vastgesteld door het nieuwe bestuur, beleidsarm. Er worden geen nieuwe ambities in deze voorjaarsnota gelegd. Dit is immers het terrein van het nieuwe bestuur en het akkoord dat hier uit volgt. Beleidsarm betekent echter niet zonder opgaven. Vanuit bestaande opgaven en als uitwerking van reeds eerder gemaakte bestuurlijke keuzes maken we de balans op voor een aantal relevante onderwerpen in deze voorjaarsnota. Dit doen we voor vier categorieën van onderwerpen te weten:

- De basis op orde houden;
- Gevolg geven staand beleid;
- Transitie naar moderne overheid;
- Aflopend beleid.

De onderwerpen in categorie 1. 'De basis op orde houden' ziet het oude college als beleidsarm en noodzakelijk voor op orde houden van de organisatie en zijn financieel in het kader van deze voorjaarsnota verwerkt.

1. De basis op orde houden

We constateren dat er een stap nodig is om de organisatie op orde te houden. Om aan alle ontwikkelingen op een goede manier het hoofd te bieden is de capaciteit in omvang en kwalitatief te laag. Voor een deel vloeit dit probleem voort uit de groei van de organisatie onder invloed van de grote toename van de projecten.

Deze groei kan slechts deels worden opgevangen door kosten van de ondersteuning ook aan de investeringsprojecten door te belasten. Kijkend naar de bedrijfsvoering zien we dat deze niet in gelijke mate is meegegroeid. Die scheve verhouding is aan het knellen. Daarnaast neemt de complexiteit van het werk toe en is er behoefte om de tactische laag binnen het waterschap te vergroten. Ook de beheertaak voor watersysteem vraagt om extra middelen.

Sturen binnen de organisatie

Met de groei van de organisatie, de nieuwe werkvelden en de groeiende snelheid waarmee we ons op veranderingen moeten aanpassen wordt het steeds belangrijker om de aansluiting tussen beoogde doelen en effecten en de dagelijkse werkzaamheden te organiseren. Sturing via langjarige beleids- en beheerplannen is niet meer voldoende. Om doelen en gewenste effecten goed en met tempo door te vertalen zijn professionals nodig die zich dagelijks specifiek richten op de taak om deze verbinding te verzorgen. We noemen dit de tactische laag, die zich bevindt tussen de strategie (doelen en gewenste effecten) en de operatie (dagelijkse uitvoering en prestaties). Van oudsher is deze laag maar beperkt aanwezig in onze organisatie.

Bedrijfsvoering op orde

De capaciteit voor bedrijfsvoering moet omhoog. Dit is niet alleen tijdelijke capaciteit om te ontwikkelen en te investeren in ambities, maar ook omdat de organisatie groeit als gevolg van de opgaves in het kader van de grote projecten en de ontwikkelingen die vanbuiten af op HDSR af komen. Vooral de projecten vergen voldoende capaciteit in de overhead om de groeiende organisatie te ondersteunen. De groeiende overhead kan slechts deels worden opgevangen door kosten van de ondersteuning ook aan de investeringsprojecten door te belasten. Daarnaast leidt de groeiende organisatie tot meer kosten voor werkplekken met bijbehorende hardware en licenties. Tot slot, ook voor de bedrijfsvoering geldt dat de toenemende

complexiteit van het werk leidt tot de behoefte te investeren in de tactische laag binnen het waterschap. Voor de verbeterde bedrijfsvoering is in 2020 €600k nodig. In de jaren daarna nemen de bedragen toe als gevolg van verdere uitbreiding van de organisatie waar de organisatie op ingericht moet worden onder andere ook met extra werkplekken en licenties.

Waterbeheer op orde

De druk op het waterbeheer neemt ieder jaar verder toe. Projecten nemen toe in omvang, aangescherpt beleid leidt tot nieuwe en hogere prestatie-eisen op het gebied van duurzaamheid, waterkwaliteit, waterkwantiteit en interactie met de omgeving. Nieuwe technologie en doorgaande automatisering stelt nieuwe eisen aan de wijze van aansturing. Om deze veranderingen het hoofd te bieden is het nodig de, van oudsher operationeel georiënteerde, afdeling Waterbeheer beter aan te laten sluiten op de strategische, beleidsvormende laag van het waterschap. De afdeling heeft een tactische laag nodig waarin de doorvertaling van beleid (doelen en effecten) plaats vindt én die de verbinding met projecten en strategie legt. Ook is er een noodzaak voor het vergroten van de zakelijkheid in de relatie met leveranciers. De complexere beheertaak, de toename van calamiteiten door het veranderende klimaat én de groeiende organisatie vraagt om betere sturing op areaal en assets (kunstwerken/keringen/materieel).

Binnen 4 jaar moet de afdeling toegroeien naar een flexibel, capabel en zelf-organiserend team. Om dit in gang te zetten is er nu behoefte aan teamleiders en extra aanvulling in het assetmanagement, contractmanagement en technische kennis van onze kunstwerken. Een deel van de tactische laag is tijdelijk omdat de teams uiteindelijk zelf-organiserend worden en zodoende de effectiviteit en efficiency kan vergroten. Door natuurlijk verloop ontstaat deze ruimte de komende jaren in de personeelsbegroting. Voor de doorontwikkeling van Waterbeheer is de komende vier jaren in totaal €990.000 nodig.

Beheer

Baggeren

Stichtse Rijnlanden is een nieuwe achterstand in het baggeren aan het opbouwen. In 2015 is het achterstandsbaggeren afgerond en is overgegaan op toestandsafhankelijk baggeren met een jaarlijkse dotatie aan een voorziening voor baggeren. Bij de bezuinigingen om de HWBP bijdrage mogelijk te maken zonder tariefstijging is het jaarlijks beschikbare bedrag voor baggeren verminderd. De komende jaren komt er een piek aan van gebieden die regulier aan de beurt zijn om te baggeren. Daarnaast gaat in sommige delen/waterlopen de baggeraanwas ook sneller dan voorzien. Het opnieuw laten oplopen van een baggerachterstand is onwenselijk, omdat dit de kosten per m³ verwijderde bagger doet toenemen. Daarnaast staat de geloofwaardigheid van HDSR bij handhaving van derden op de onderhoudsplicht op het spel. De pieken in de uitgaven voor baggeren die we voor de komende jaren voorzien willen we opvangen via de reeds bestaande voorziening. Gemiddeld wordt voor de komende jaren een nieuwe jaarlijkse omvang van € 4,0 miljoen voor baggeren voorzien. De huidige dotatie aan de baggervoorziening bedraagt € 2,132 miljoen. Met deze voorjaarsnota wordt een aanvullende jaarlijkse dotatie van €1.868k aan de voorziening toestandsafhankelijk onderhoud toegekend vanaf 2020.

Nieuwe toetsronde regionale keringen

De Provinciale verordening legt aan de waterschappen de verplichting op om uiterlijk 2024 alle regionale waterkeringen te toetsen aan de normen voor sterkte van deze keringen. Dit wordt de tweede keer dat wij een dergelijke toetsing uitvoeren.

De eisen aan deze toetsing zijn verscherpt, en daardoor wordt deze tweede toetsronde intensiever en duurder. Ook hebben we van de vorige toetsronde geleerd dat het effectiever is om het toetsen zodanig op te zetten, dat er al voorwerk wordt verricht voor de groot-onderhoudsprojecten die uit de toetsing volgen bij afgekeurde keringen. Daarmee wordt bij de projecten geld terug verdiend.

Voor de toetsing zijn middelen beschikbaar in de begroting. Deze zijn echter voor deze intensieve toetsing in de komende jaren ontoereikend. Daarom vragen we extra middelen voor de jaren 2020-2024. Een deel van

deze extra kosten kunnen worden geactiveerd vanwege het efficiencyvoordeel voor de uiteindelijke investeringsprojecten.

Verbonden partijen: Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis heeft reeds een aantal begrotingswijzigingen aangekondigd die per 2019 leiden tot een structurele kostenverhoging. Deze vloeien voort uit de keuzes die het Waterschapshuis heeft gemaakt om, ten eerste de eigen organisatie beter in te richten op de werkzaamheden en ten tweede om ruimte binnen de begroting te creëren om waterschappen ondersteuning te bieden in de digitale transformatie. Voor de aanvullende bijdrage aan Het Waterschapshuis is vanaf 2020 een bedrag van €250.000 nodig dat elk jaar met €50.000 opgehoogd wordt.

Opslag waterkwaliteitsdata

Momenteel wordt de fysische chemische en ecologische data van de Stichtse Rijnlanden opgeslagen in het Ecologisch en fysisch-chemisch informatiesysteem (EFCIS). Vanwege beëindiging van het beheer- en onderhoudscontract van de leverancierskant dienen we eind 2020 een nieuw systeem in gebruik te hebben. Als de ondersteuning stopt dan wordt het systeem uit de lucht gehaald. Risico's van het niet tijdig hebben van een nieuw systeem is dat gegevens niet meer beschikbaar zijn voor de organisatie. Dit is onwenselijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden waarin we gebruik maken van deze data, zoals planprocessen of inrichtingsprojecten. Ook kunnen we dan niet de wettelijke KRW-toetsingen niet uitvoeren. De aanschaf van het systeem zelf is een investering die leidt tot kapitaallasten (3 jaar lang, € 50.000 per jaar) en tot eenmalige implementatiekosten (dataconfiguratie en opleiding). Structurele bijkomende kosten (bijvoorbeeld licentiekosten) worden gedekt uit de huidige begroting. Met deze voorjaarsnota maken we incidenteel de benodigde gelden vrij voor de aanschaf en implementatie van het systeem.

2. Gevolg geven staand beleid

Het waterschap heeft grote opgaven op verschillende beleidsterreinen en hier ambities voor neergezet. Met de intensiveringen op verschillende beleidsthema's zijn in de afgelopen jaren goede stappen gezet. Voor enkele thema's staan we echter pas aan het begin van een aanpak (duurzaamheid, cultuurhistorie, klimaatadaptatie) en voor andere thema's geldt dat er een tandje bij moet (KRW) of dat de aanpak in een nieuw stadium komt (veenweide). Om de ambities die afgelopen periode voor deze thema's gesteld zijn waar te maken, zijn er extra middelen nodig.

Duurzaamheid

Het waterschap heeft zich gecommitteerd aan landelijke duurzaamheidsdoelen: voorzien in zijn eigen energiebehoefte (met doelen in 2020, 2025 en 2040), terugdringen van emissies van broeikasgassen (doelen in 2020 en 2050), grondstoffen hoogwaardiger benutten (2050) en duurzaam handelen door de eigen organisatie internaliseren (o.a. doelen Duurzaam GWW en 2020 en 2050). In het door het AB vastgestelde programma Duurzaamheid in 2018 zijn projecten en activiteiten voor komende jaren opgenomen om te werken aan de bovenstaande doelstellingen. Hierbij is een budget van € 250.000 vrijgemaakt om de activiteiten te organiseren en de mogelijkheden voor het bereiken van de duurzaamheidsopgaven te verkennen. Investeringskredieten ten behoeve van duurzaamheidsdoelen worden apart aan het bestuur gevraagd. Tot nu is met mensen uit de staande organisatie gewerkt aan onze duurzaamheidsopgaven. Dit is echter een grote klus, waarbinnen ook specifieke kennis gevraagd wordt. De huidige inzet om met eigen capaciteit investeringsprojecten van de grond te tillen biedt onvoldoende perspectief op het daadwerkelijk behalen van deze doelen.

Om de doelen werkelijk te halen is intensivering van het programma nodig. In de komende jaren is extra inzet nodig voor: voorbereiden en begeleiden energie projecten (bijv. onderzoek potentie windmolens), opzetten CO2 projecten (terugdringen broeikasgassen in diverse componenten van het werk van het waterschap), grondstoffen hoogwaardiger benutten (bijvoorbeeld grondstofstromen in beeld brengen), samenwerken in de Regionale Energiestrategie en internaliseren duurzaam handelen (opleiden en instrumenten ontwikkelen). Als we gevolg willen geven aan de afspraken rondom duurzaamheid heeft het programma jaarlijks €550k extra middelen ten opzichte van de bestaande middelen nodig.

Klimaatadaptatie

Klimaatverandering zorgt voor meer kans op overstromingen, wateroverlast bij extreme buien, langdurige droogte en hitte. Conform het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie moeten overheden, bedrijven en bewoners maatregelen nemen om negatieve gevolgen te voorkomen. Het waterschap werkt binnen de eigen taken aan het voorkomen van negatieve gevolgen door klimaatverandering. Zo is de afgelopen jaren met succes hard gewerkt aan het oplossen van de huidige opgave wateroverlast. Gezien de klimaatverandering zal in de komende jaren het waterschap zich gesteld zien voor een nieuwe opgave wateroverlast. Daarnaast zetten we ook in op maatregelen door andere partijen. Bijvoorbeeld in het samenwerkingsverband Coalitie Ruimtelijke Adaptatie waarin HDSR participeert.

Vanuit de breedte van deze opgave richt het waterschap een programma klimaatadaptatie in waarbinnen gewerkt wordt aan opgaven vanuit de thema's wateroverlast, watertekort en ruimtelijke adaptatie. Met de aansturing van deze onderwerpen binnen één programma maken we efficiënt gebruik van de beschikbare capaciteit, netwerken en benodigde kennis. De huidige beschikbare capaciteit en middelen schieten echter tekort om dit programma neer te zetten. Er is momenteel geen capaciteit voor werken aan watertekort, terwijl het waterschap bijvoorbeeld in kader van het Deltaplan Zoetwater in de komende jaren onder meer met belanghebbenden in de regio afspraken moet maken over waterbeschikbaarheid. De beschikbare capaciteit voor Ruimtelijke adaptatie is binnen het huidige kader gezocht. In de praktijk is deze ruimte er niet.

Nu andere partijen aan de slag zijn met klimaatadaptatie en gezien de grote bouwopgaven die de komende jaren vorm gaan krijgen in deze regio, wil het waterschap kunnen bijdragen in de planvorming. Met deze voorjaarsnota wordt structureel jaarlijks €450k vrijgemaakt voor het programma klimaatadaptatie bovenop de bestaande middelen. Hiermee geven we invulling aan de werkzaamheden binnen het waterschap en de bijdragen in samenwerkingsverbanden en plannen van derden om zo te werken aan een klimaatbestendige regio.

2022; cultuurhistorie op de kaart

In 2022 willen we aandacht geven aan de rijke cultuurhistorie van ons waterschap en onze omgeving, en zo ook werken aan het waterbewustzijn. Het waterschap is hiertoe volwaardig deelnemer in drie gremia die 2022 gaan markeren (Utrecht 900 jaar, Oude Hollandse Waterlinie 350 jaar en Nieuwe Hollandse Waterlinie). Voor de invulling van 2022 is een bestemmingsreserve gemaakt waaruit straks €400.000 beschikbaar is voor bijdragen aan gezamenlijke evenementen en uitingen. En voor onze eigen activiteiten. Het waterschap maakt een eigen projectenboek met daarin alle eigen initiatieven en alle samenwerkingsactiviteiten om 2022 betekenis te geven met de inzet van de juiste mensen en middelen. De huidige inzet komt nu vanuit de organisatie, maar deze kan de gewenste inspanning en know how niet meer leveren. Om als volwaardig partner deel te blijven nemen en om de organisatie voor en rond 2022 in te vullen heeft het waterschap extra capaciteit nodig. Deels is deze tijdelijk en deels structureel. De viering 900 jaar waterbeheer vormt het aanknopingspunt voor verankering van cultuurhistorie binnen deze organisatie en na 2022 willen we een structurele inzet op dit onderwerp houden ten behoeve van behoud en het uitdragen van ons erfgoed in projecten en plannen.

Remmen bodemdaling veenweide

Ons waterschap heeft de ambitie uitgesproken dat in 2050 de bodemdaling tenminste met 25% gereduceerd moet zijn. Door de bodemdaling te reduceren krijgt het waterschap greep op extra kostenstijging als gevolg van ongelijkmatige bodemdaling in het veen. Ook heeft het tegengaan van bodemdaling positieve effecten de uitspoeling van nutriënten en naar verwachting de emissie van broeikasgassen. We zien dat de aanpak in bodemdaling een gezamenlijke verantwoordelijkheid is geworden van overheden, maatschappelijke organisaties en (grond-)eigenaren. Daardoor is ook het ambitieniveau voor de reductie van de bodemdaling het afgelopen jaar aanzienlijk steviger is geworden. Zo stelt de provincie Utrecht dat we moeten streven naar 25% minder bodemdaling in 2030.

Voor het programma bodemdaling veenweide is circa 2,3 miljoen in de VJN 2016 t/m 2018 aan middelen vrijgemaakt om invulling te geven aan het remmen van bodemdaling. Met succes! Het gebied is in beweging gekomen, er draaien onder andere 2 pilots (Sturen met Grondwater in Spengen (drukdrainage) en Toekomstbestendige polder Lange Weide (reguliere onderwaterdrainage en dynamisch peilbeheer), de samenwerking is versterkt en kennisontwikkeling en -deling heeft een belangrijke plaats gekregen. In deze pilots is o.a. aandacht voor dynamisch peilbeheer, waterkwaliteit en governance. Bodemdaling is nu ook landelijk een serieus aandachtspunt. Via de klimaattafel is geld beschikbaar gesteld voor pilots op regionale schaal. Stichtse Rijnlanden heeft aanspraak kunnen maken op een deel van deze gelden waardoor we met de middelen die door ons waterschap ter beschikking zijn aanzienlijk meer middelen gegeneerd hebben (in totaal circa € 14 miljoen) op regionaal en nationaal niveau (klimaat slim boeren op veen en het nationale onderzoeksprogramma broeikasgassen). Hierdoor heeft het programma bodemdaling veenweide meer slagkracht gekregen. Andere partijen en overheden doen nu ook actief mee om bodemdaling aan te pakken, zeker nu vertragen van bodemdaling gekoppeld is aan de CO2-emissiereductie uit het klimaatakkoord.

Met het programma remmen bodemdaling heeft het waterschap succesvol een beweging op gang gebracht. Dit is pionieren. We zien een beweging maar weten ook niet hoe deze beweging zich voortzet. De koppeling met CO2 reductie en mogelijk duurzame energie bieden weer nieuwe wegen en geldstromen. Met het

pionieren hebben we onze nek uitgestoken. De intentie om de organisatiekosten voor het Waterbeheer van de toekomst met externe middelen te financieren, blijkt niet te lukken. Dit drukt op de organisatie. Maar ook het deelnemen integrale gebiedsprocessen (samen met) legt een grotere druk op de organisatie. Om de organisatie op sterkte te houden voor de beweging in het gebied is versterking van het programma nodig.

De ontwikkelingen om bodemdaling veenweide tegen te gaan betekenen wel wat voor het waterbeheer van de toekomst. Indicatief worden de consequenties van het remmen van bodemdaling met bijvoorbeeld onderwaterdrainage inzichtelijk gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan de extra zoetwatervraag, de infrastructuur, het peilbeheer en de daarbij behorende manier van werken en de afspraken met het gebied. Voor de doorvertaling van deze consequenties naar het waterbeheer van het waterschap en de organisatiekracht wordt met deze voorjaarsnota meerjarig incidenteel €200k gevraagd.

Gezond water

Zoals reeds in de vorige voorjaarsnota aangekondigd heeft de organisatie gewerkt aan nieuw monitoringsplan. De organisatie heeft hiervoor de bestaande meetnetten geëvalueerd en constateert dat de huidige meetnetten niet goed meer aan sluiten bij randvoorwaarden vanuit wetgeving en beleid, de informatiebehoeften voor het uitvoeren van waterschapstaken en nieuwe beschikbare monitoringstechnieken. Vanuit wetgeving (KRW, Wet Natuurbescherming en EU exotenverordening) is een extra meetinspanning nodig om te voldoen aan de informatievraag. Daarnaast wil het waterschap beter sturen op gezond water in plannen, beheer, onderhoud en inrichting. Watersysteemanalyses, inzicht in effectiviteit van maatregelen zoals groenblauwe diensten en de impulsregeling in stedelijk gebied, gericht sturen op waterkwaliteit van het eigen beheer en onderhoud vragen allemaal data.

Monitoring is een dure aangelegenheid. Dit komt doordat het meten en analyseren van waterkwaliteitsparameters vaak erg arbeidsintensief is. De mogelijke nieuwe technieken (remote sensing, E-DNA, inzet sensoren, passive sampling) halen een groot deel van de arbeidsuren uit de monitoringsprijs. Deze technieken zijn echter veelal nog in ontwikkeling en moeten nog goed gekeurd worden. Stichtse Rijnlanden wil binnen het meetplan ook ruimte creëren om deze innovatieve meettechnieken te verkennen.

Een andere vorm van data-inwinning is het faciliteren van burgerparticipatie (citizen science). Door burgers en ondernemers te betrekken bij de lokale waterkwaliteit worden niet alleen gegevens ingewonnen, maar ook gewerkt aan waterbewustzijn. Andere waterbeheerders (onder meer Zuiderzeeland, Waternet) hebben goede ervaringen met burgerparticipatie om zo ook ander soortige gegevens binnen te halen wat via een bureau op die schaal vaak niet mogelijk is (bijvoorbeeld meten na een regenbui). Stichtse Rijnlanden wil dit

ook gaan inzetten voor een ecologisch goed waterbeheer. Voor dit geheel aan opgaven is een nieuw monitoringsplan opgesteld.

Om goed invulling te geven aan de extra meetinspanning, de begeleiding van citizen science en het databaseer is daarnaast ook aanvullende capaciteit nodig. In totaal wordt voor de monitoring, het beheer van de data en de begeleiding van citizen science jaarlijks €850.000 gevraagd aanvullend op het beschikbare budget voor monitoring.

Derde planperiode KRW

Inmiddels is ook de planvorming gestart voor de 3^e KRW-uitvoeringsperiode. Er zijn geen signalen om aan te nemen dat de opgave in de 3^e periode kleiner is dan in de huidige periode. Eerder zijn de opgaven groter vanwege de toenemende klimaatverandering en benodigde intensievere samenwerking. Daarom is vanaf 2022 tenminste de voortzetting van de tijdelijke inzet nodig (2018-2021), maar vermoedelijk nog een tandje erbij.

Digitalisering/moderne overheid

In categorie 3 (zie paragraaf hieronder) wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling 'Transformatie naar een moderne overheid'. Deze ontwikkeling is op dit moment nog onvoldoende uitgewerkt om deze ook goed te kwantificeren. Om deze opgave in de komende jaren verder vorm te geven, is in de periode 2020 t/m 2023 jaarlijks €400.000 nodig voor de vorming van een programma Transitie naar een moderne overheid en het uitvoeren van de eerste no-regret stappen.

3. Transitie naar een moderne overheid

De digitale transformatie voltrekt zich volop in de maatschappij. Met digitale transformatie bedoelen we de verandering van processen en organisaties onder invloed van digitale technologie. De mogelijkheden in en verwachtingen over het werk van het waterschap nemen door digitalisering erg snel toe. Zo zijn we voor het peilbeheer gegroeid van handmatig peil instellen naar digitaal meten en regelen op afstand. We kunnen dat doen vanaf tablet of smartphone. Het werk van de rayonmedewerkers verandert hierdoor ook. Een ander voorbeeld is de app die fruittelers op basis van onze 'open data' over waterstanden hebben gemaakt om slim en eerlijk met watergebruik om te gaan. En, nu al is het (experimenteel) mogelijk om op basis van 'big data' twee dagen vooruit te voorspellen welke volumeklasse (laag, normaal, hoog) wij als debiet zullen aanvoeren naar Rijnland of AGV. Zodat zij hun peilsturing kunnen optimaliseren en we samen het stroomgebied beter bedienen. Op alle terreinen in ons waterschapswerk zijn dit soort voorbeelden te noemen.

De technologie maakt het mogelijk, maar essentieel zijn het innoveren van processen, kundig personeel dat dit kan en management van data als grondstof voor de processen/innovaties. De taken van het waterschap veranderen daarmee niet, maar wel de manier waarop deze ingevuld worden. En vrijblijvend is het niet. We moeten (als overheden) meegaan in de ontwikkeling. Om de transformatie naar een digi-vaardige organisatie op te kunnen pakken, willen we starten met het vergroten van het organisatievermogen. En van hieruit een visie ontwikkelen, pilots van de grond tillen en inzichtelijk maken wat er nodig is. Daarnaast willen we inzetten op het versterken van het datamanagement als fundament voor de transformatie en het versterken van de kennis en capaciteit op het vlak van digitalisering en cyber security.

Concluderend kunnen we stellen dat we als Stichtse Rijnlanden stappen aan het zetten zijn, maar niet voorop lopen. Daarbij constateren we dat we als organisatie niet ingericht zijn met de benodigde middelen en kennis. Het traject vereist ontwikkel- en experimenteerruimte, digitaal leiderschap, nieuwe kennis en kunde en veranderkracht binnen het waterschap, die er nu niet is. En we zien dat de benodigde transformatie niet geleidelijk genoeg is om het te absorberen als onderdeel van het normale werk. Het vraagt om een extra stap te zetten. Om invulling te kunnen geven aan de opgaven voor het waterschap richten we een programma in waarbinnen de opgaven verder concreet gemaakt worden en werken we aan op orde krijgen van het

datamanagement en cyber security als belangrijke speerpunten. Voor deze stappen is jaarlijks €400k nodig. De realisatie van een kwartiermakersfase voor het programma Transitie naar een moderne overheid is als opgave in categorie 2 opgenomen.

4. Aflopende beleidsintensiveringen

In de afgelopen bestuursperiode zijn op een aantal onderwerpen beleidsintensiveringen ingezet. Deze lopen in de komende jaren af (zie tabel). Binnen het huidige financieel kader zijn geen mogelijkheden om deze posten op te vangen. Daarmee vervalt de regeling of de inzet van middelen op het thema als de gelden uit de begroting verdwijnen.

Aflopend meerjarig incidenteel beleid

	2020	2021	2022	2023
VJN 2015 Impulsregeling Schoon water in de stad	€ -	€ -	€ -	€ -300.000
VJN 2016: Innovatie	€ -	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
VJN 2016: Impulsregeling	€ -	€ -	€ -	€ -150.000
VJN 2016: Bijdrage coördinatie Coalitie Ruimtelijke Adaptatie	€ -	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
VJN 2016: Veenweide	€ -	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Regionale samenwerking	€ -	€ -	€ -190.000	€ -190.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Nieuwe stoffen	€ -	€ -	€ -75.000	€ -75.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Water in de stad	€ -	€ -	€ -85.000	€ -85.000
VJN 2017/ B2018: Veenweide Demonstratieproject	€ -	€ -	€ -235.000	€ -235.000
VJN 2017/ B2018: Veenweide Reg. Stimuleringsregeling	€ -	€ -	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2017/ B2018: Wateroverlast	€ -	€ -	€ -50.000	€ -50.000
VJN 2017/ B2018: Blauwe Burger	€ -	€ -	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2018 Datamanagement	€ -	€ -	€ -	€ -100.000
VJN 2018 Overdracht Woerdersluis	€ -	€ -	€ -	€ -250.000
VJN 2018 Ruimtelijke adaptatie	€ -	€ -	€ -	€ -130.000
VJN 2018 Omgaan met wateroverlast	€ -	€ -50.000	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2018 Afremmen bodemdaling	€ -	€ -	€ -	€ -90.000
Totaal	€ -	€ -270.000	€ -1.105.000	€ -1.555.000
<i>Subtotaal Watersysteemheffing</i>	€ -	€ -270.000	€ -1.030.000	€ -1.434.000
<i>Subtotaal Zuiveringsheffing</i>	€ -	€ -	€ -75.000	€ -121.000

Tabel aflopend beleid bestuursperiode 2015-2019

Langjarige doorkijk investeringen

Lange termijn investeringsagenda HDSR

Net als vorige voorjaarsnota kijkt ook deze voorjaarsnota 10 jaar vooruit in de investeringsagenda van de Stichtse Rijnlanden, die blijft voor de komende jaren omvangrijk. In bijlage 1 van deze voorjaarsnota zijn de investeringsuitgaven voor de komende 10 jaar in beeld gebracht.

Financiële effecten langjarige kader investeringen

De investeringsagenda van het waterschap bestaat uit eigen investeringsprogramma's en grote projecten met verschillende vormen van financiering. Dit werkt verschillend door in de tarieven. De financiële doorwerking is te splitsen in twee delen:

1. De reguliere investeringen in de eigen programma's ten behoeve van de eigen beheertaken en volledig door HDSR worden gefinancierd. Afschrijvingskosten die hiervoor zijn opgenomen in de meerjarenbegroting bedragen, exclusief de rwzi Utrecht, circa € 25 miljoen per jaar. Inclusief de nieuwe rwzi Utrecht, die in 2019 in gebruik wordt genomen, liggen de afschrijvingen boven de € 30 miljoen per jaar. De hogere kapitaallasten die voortvloeien uit de vervanging van de rwzi Utrecht worden echter gedekt uit de hiervoor ingestelde Bestemmingsreserve.
2. De tweede component van de langjarige investeringsagenda is de uitvoering van de grote projecten die binnen het beheergebied worden uitgevoerd (Sterke Lekdijk, KWA+, GHJ), maar met ieder hun eigen financiële kader:
 - Sterke Lekdijk (90% externe financiering; 10% HDSR financiering (voor grondaankopen 13%))
 - KWA+ (100% Rijk)
 - GHJ (bekostiging vanuit gelden RWS/bestemmingsreserve)

Op de lange termijn zullen de kapitaallasten stijgen door de uitvoering van de grote projecten. Bijvoorbeeld door de uitvoering van de sterke Lekdijk zullen de kapitaallasten vanaf 2025 geleidelijk toenemen tot circa € 1,5 miljoen per jaar extra (10% van de totale investering € 376 miljoen / 25 jaar afschrijving). Voor de periode 2020-2023 leidt dit nog niet tot een directe stijging van de kosten. De voorfinanciering van de projecten van de Sterke Lekdijk, bijvoorbeeld de voorfinanciering van de grondaankopen, leiden wel tot exploitatielasten voor HDSR. Omdat echter niet op grond wordt afgeschreven en de rente zoveel mogelijk wordt gedekt door de uitgifte van gronden in pacht hebben de financieringslasten geen substantiële invloed op het netto-kostenniveau.

Wijzigingen langjarige kader investeringen

(ingekomen tekst vanuit Waterbeheer)

Ten opzichte meerjarig investeringskader bij de Begroting 2019 zijn er enkele concrete, onuitstelbare ontwikkelingen die vragen om extra maatregelen in de vorm van investeringen. Onderstaand treft u een overzicht van de wijzigingen in de investeringsbegroting die in dat kader bij deze voorjaarsnota zijn verwerkt.

Aanpassing Investeringsuitgaven

	2020	2021	2022	2023
Data Ecologie	150	0	0	0
ICT Vervanging hardware en infrastructuur	400	400	400	0
Totaal investeringsuitgaven nieuwe ontwikkelingen	550	400	400	0

(bedragen x € 1.000)

Een toelichting op de separate investeringsuitgaven is opgenomen in de inhoudelijke hoofdstukken over de programma's. De stijging van de kapitaallasten, die door deze investeringen ontstaat, is verwerkt in het netto

kostenniveau dat later in deze nota wordt toegelicht. De uitgaven voor ICT leiden door de korte afschrijvingstermijn tot een relatief grote stijging van de lasten. De lasten worden volgens onderstaande tabel verdeeld over de Watersysteem- en de Zuiveringsheffing. Door meer investeringsuitgaven en door een groter aandeel in de algemene kosten (ICT) stijgen de kapitaallasten voor de watersysteemheffing meer dan voor de zuiveringsheffing. Dit werkt door in de stijging van de netto-kosten.

Stijging kapitaallasten door nieuwe investeringen

	2020	2021	2022	2023
Watersysteemheffing	0	122	194	266
Zuiveringsheffing	0	61	123	184
Totaal stijging kapitaallasten	0	183	317	450

(bedragen x € 1.000)

Financieel kader

Het waterschap wil een modern waterschap zijn, dat zijn taken kwalitatief goed uitvoert door middel van de inzet van middelen op een doelmatige manier. Een helder financieel perspectief met heldere bijbehorende afspraken over de ontwikkeling van de kosten en de tarieven is hierbij van belang.

Financiële uitgangspunten

Kaders voor het financieel beleid in deze voorjaarsnota zijn afkomstig uit de financiële paragraaf van het 'oude' coalitieakkoord en sluiten aan bij de in het algemeen bestuur gevoerde discussies. Gehanteerde uitgangspunten hierbij zijn:

- kostendekkende tarieven;
- meevallers worden allereerst besteed aan tegenvallers;
- er vindt een inflatiecorrectie op de tarieven plaats vanuit vastgestelde "geïndexeerde nullijn voor bestaande taken";
- voor nieuwe beleidsontwikkelingen is een tariefstijging boven de indexering mogelijk.

Aanvullende op deze uitgangspunten zijn in de nota reserves en voorzieningen bandbreedtes vastgelegd voor de egalisereserves en is een ratio vastgesteld voor de omvang van het weerstandsvermogen.

In een situatie van een stijgend netto-kostenniveau staan kostendekkende tarieven en een gelijkmatige (en matige) tariefontwikkeling op gespannen voet met elkaar. Inzet van de egalisereserves, daarmee het vaststellen van tarieven die hoger of lager dan kostendekkend zijn, zal noodzakelijk zijn om de ontwikkeling van de belastingtarieven gelijkmatig te laten verlopen.

Omdat voor beide heffingen, de watersysteem- en de zuiveringsheffing, de uitgangssituatie met betrekking tot de ontwikkeling van het kostenniveau en daarmee de toekomstige kostendekkendheid van de tarieven en de omvang van de reserves sterk verschilt, is het financieel kader afzonderlijk per heffing opgenomen. In beide kaders zijn de kosten op gelijke wijze geïndexeerd.

Indexering

Het waterschap hanteert meerjarige financiële kaders op basis van het principe "geïndexeerde nullijn" voor bestaande taken. Om bestaande taken kwalitatief goed te kunnen uitvoeren moet de inflatie gecompenseerd worden (voor personele lasten de cao-ontwikkelingen). Dit betekent concreet dat voor 2020 een percentage voor index/inflatie wordt gehanteerd van gemiddeld 2,0 %. Dit is opgebouwd uit:

- een component voor de stijging van personele lasten als gevolg van het volgen van de cao-ontwikkelingen (inschatting voor 2020 is een stijging van 3,0%. Voor de jaren 2021 en verder is gerekend met gemiddeld 2,0% indexering, omdat het effect van de cao naar verwachting lager is);
- een component voor de overige uitgaven (in de Middellange Termijnverkenning van het CPB van december 2018 bedraagt de indexering voor 2020 voor goederen en diensten 2,5%);
- voor kapitaallasten wordt geen indexering toegepast.

Financieel kader Watersysteemheffing

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het netto-kostenniveau weergegeven. Van de ontwikkelingen is in bijlage 2 per heffing een overzicht opgenomen van de effecten op de exploitatielasten. Hieruit blijkt dat het netto-kostenniveau tussen 2019 en 2020 met 7,2% stijgt. Omdat voor de belastingopbrengsten voor alle categorieën behalve Ongebouwd is gerekend met de indexering van 2,0% ontstaat er een verschil tussen de belastingopbrengsten en de netto-kosten en is de inzet van de tariefegalisereserves nodig om te voorkomen dat tarieven te veel moeten worden verhoogd.

Financieel kader Watersysteemheffing	2019 Begroting	2020 VJN	2021 VJN	2022 VJN	2023 VJN
Totaal netto kosten	61.177	62.544	64.035	64.969	64.680
Netto-kosten ontwikkelingen categorie 1	-	3.010	3.161	3.321	3.159
Netto kosten watersysteemheffing	61.177	65.554	67.196	68.290	67.839
		107,2%	102,5%	101,6%	99,3%
Totaal belastingopbrengsten	60.271	61.863	63.206	64.122	65.038
		102,6%	102,2%	101,4%	101,4%
Benodigde inzet van de egalisatiereserves	905	3.691	3.989	4.168	2.800

bedragen x € 1.000

Op langere termijn is de ontwikkeling van het kostenniveau lager, waarbij moet worden aangetekend dat dit wordt veroorzaakt door het aflopen van meerjarig/ incidentele beleid uit de vorige collegeperiode. Eventuele voortzetting van dit beleid is ter besluitvorming aan het huidige bestuur, waarvoor dan middelen moeten worden gevonden. In bijlage 2 is hiervan een overzicht opgenomen.

Financieel kader Zuiveringsheffing

Het uitgangspunt voor het financieel kader voor de Zuiveringsheffing zijn belastingtarieven waarop alleen een verhoging voor indexering van toepassing is. Bij de vaststelling van de belastingtarieven voor 2019 is geconstateerd dat de ontwikkeling van de netto-kosten daarbinnen is op te vangen. Enerzijds omdat het tarief hoger is dan kostendekkend, anderzijds omdat de kostenontwikkeling beperkt is. De hogere kosten die voortvloeien uit de ingebruikname van de rwzi Utrecht worden opgevangen door inzet van de bestemmingsreserve die voor dat doel de laatste jaren is gevormd. In onderstaande tabel wordt duidelijk dat de belastingopbrengsten meerjarig voldoende zijn om het netto-kostenniveau te dekken en ook om de stijging hiervan op te vangen.

Financieel kader Zuiveringsheffing	2019 Begroting	2020 VJN	2021 VJN	2022 VJN	2023 VJN
Totaal netto kosten	58.102	59.900	58.986	59.286	59.553
Netto-kosten ontwikkelingen categorie I	-	391	506	575	644
Netto kosten Zuiveringsheffing	58.102	60.291	59.492	59.861	60.197
		103,8%	98,7%	100,6%	100,6%
Totaal belastingopbrengsten	64.566	65.858	66.846	67.849	68.867
		102,0%	101,5%	101,5%	101,5%
Dotaties aan de egalisatiereserves	(6.464)	(5.567)	(7.354)	(7.987)	(8.669)

bedragen x € 1.000

Omdat de ontwikkeling van netto-kostenniveau lager is dan de doorgerekende stijging van de belastingopbrengsten vinden jaarlijks stijgende toevoegingen aan de egalisatiereserves plaats.

Dekking van de kosten

Naar kostendekkende tarieven

We streven naar kostendekkende tarieven voor de beheertaken van het waterschap voor zowel de watersysteemheffing als de zuiveringsheffing. De focus ligt daarbij op structurele kostendekking. Hierbij worden jaarlijks de lasten gedekt door de in dat jaar gerealiseerde belastingopbrengsten. Aandachtspunt daarbij is dat de tarieven aan de kant van de watersysteemheffing de komende jaren zullen moeten stijgen om kostendekkend te blijven en het huidige tarief zuiveringsheffing ligt juist hoger dan kostendekkend; ook met de ontwikkeling van het netto-kostenniveau in de komende jaren.

Watersysteemheffing

De voor 2019 vastgestelde belastingtarieven voor de watersysteemheffing zijn, behalve voor Ongebouwd, kostendekkend. Voor Ongebouwd is nog een tekort van € 0,9 miljoen dat op incidentele basis gedekt wordt uit de egalisereserves van die categorie. Conform het amendement Gelijkmatische tariefverhoging Ongebouwd zal het tarief ook de komende jaren maximaal 9,5% stijgen; in eerste instantie om kostendekkend te worden en in tweede instantie om de negatieve egalisereserve binnen de bandbreedte te brengen. De andere tarieven waren in 2019 exact kostendekkend.

Uit het financieel kader van de watersysteemheffing wordt duidelijk dat vooral in 2020 een verhoging van de belastingopbrengsten conform de indexering niet toereikend is om in 2020 voor alle categorieën volledig kostendekkend te zijn. Omdat de ontwikkeling van de netto-kosten na 2020 afvlakt is het meerjaren-perspectief, rekening houdend met de ontwikkelingen categorie 1, gunstiger.

Een andere ontwikkeling die aan de dekkingskant van de watersysteemheffing speelt is de herziening van de kostentoedelingsverordening. Bij de vorige herziening heeft het algemeen bestuur zich uitgesproken om de verordening in 2019 ten behoeve van de belastingtarieven voor 2020 technisch te herzien. Dat wil zeggen dat de actuele inwonersdichtheid en waarden worden gebruikt om de kostenverdelingspercentages te herzien. Reden hiervoor was de grote verschuiving van Gebouwd naar Ongebouwd die voor de laatste categorie een stijging van de toegerekende kosten van 12,5% tot gevolg had, veroorzaakt door de lage marktwaarde van Gebouwd (doorwerking van de kredietcrisis). Verder herstel van de marktwaarde van onroerend goed zal ook de kostenverdeling weer corrigeren. De voorlopige uitkomst van het onderzoek bevestigt deze verwachting en geeft daarnaast het beeld dat, op basis van een hogere inwonerdichtheid, een kostenverschuiving naar Ingezetenen plaatsvindt. In combinatie met de nieuwe waardeverhoudingen tussen Gebouwd, Ongebouwd en Natuur is het beeld uit het voorlopige rapport als volgt:

Voorlopige uitkomst onderzoek kostentoedelingsverordening 2019

	t/m 2017	2019	2020
Ingezetenen	39,0%	39,0%	41,0%
Gebouwd	52,1%	51,0%	50,9%
Ongebouwd	8,8%	9,9%	8,0%
Natuur	0,1%	0,1%	0,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

De kostentoedelingsverordening wordt na een inspraakperiode in de zomer in oktober door het algemeen bestuur vastgesteld.

Zuiveringsheffing

Onze tarieven voor het zuiveren van afvalwater zijn meer dan kostendekkend. Binnen de huidige tarieven wordt gespaard voor de RWZI Utrecht om tariefsprongen in de toekomst te voorkomen. Het bedrag dat aan de bestemmingsreserve wordt toegevoegd is voor 2020 en verder gelijk aan het bedrag in 2019: € 6,735 miljoen.

Door een beperkte stijging van de kosten binnen het programma Zuiveringsbeheer laat het financieel kader van de zuiveringsheffing een begrotingsoverschot zien. Daardoor groeit de egalisereserve jaarlijks met enkele miljoenen. We staan de komende jaren echter ook gesteld voor grote opgaven waarvan de omvang op dit moment nog niet helemaal duidelijk is: de sloop van de huidige rwzi Utrecht, de sloop van de buiten gebruik te nemen rwzi Maarssenbroek en de eventuele vierde zuiveringstrap. Deze ontwikkelingen kunnen in de nabije toekomst juist weer een verhogend effect op het tarief hebben.

Meerjarenbeeld ontwikkeling belastingtarieven

Het stijgende netto-kostenniveau van de watersysteemheffing en toekomstige ontwikkelingen zetten samen druk op het streven naar kostendeekkende tarieven en dus op het op termijn binnen de bandbreedtes brengen van de egalisatiereserves. Dit beeld wordt in deze voorjaarsnota bevestigd. Rekening houdend met de genoemde uitgangspunten zijn enkele meerjarige scenario's voor de belastingtarieven en inzet van reserves verkend waarbij, met de huidige verwachtingen, op termijn voldaan kan worden aan de gestelde uitgangspunten. In het dekkingsvoorstel in bijlage 3 zijn deze scenario's opgenomen.

Bijlage 1 Langjarig kader investeringen

Overzicht investeringen 2020-2029
(bedragen x € 1.000,-)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Begroting 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028	Prognose 2029
Thema Veiligheid	8.440	14.875	18.355	18.955	11.600	30.000	31.840	32.200	7.200	5.200	4.000
Programma Waterkeringenbeheer	8.440	14.875	18.355	18.955	11.600	30.000	31.840	32.200	7.200	5.200	4.000
Thema Voldoende Water	15.370	25.330	23.840	19.180	17.275	15.270	13.580	12.300	11.900	11.900	6.400
Programma Watersysteembeheer	15.120	25.080	23.490	18.180	15.775	14.770	13.080	11.800	11.400	11.400	6.400
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	250	250	350	1.000	1.500	500	500	500	500	500	-
Thema Gezond Water	13.913	10.630	7.200	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	-
Programma Gezond Water	1.500	750	1.200	700	700	700	700	700	700	700	-
Programma Zuiveringsbeheer	12.413	9.880	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	-
Totaal investeringsniveau programma's	37.723	50.835	49.395	44.835	35.575	51.970	52.120	51.200	25.800	23.800	10.400
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.709	2.509	479	479	1.508	754	734	-	-	-	-
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.709	2.509	479	479	1.508	754	734	-	-	-	-
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	2.709	2.509	479	479	1.508	754	734	-	-	-	-
Taakstellend investeringsniveau (excl. specifieke projecten RWZI-Utrecht, GHJ, KWA+ en SLD)	40.432	53.344	49.874	45.314	37.083	52.724	52.854	51.200	25.800	23.800	10.400
Specifieke projecten											
<u>Rwzi Utrecht</u>	13.000	2.296	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>GHJ</u>	3.775	5.150	4.300	2.200	2.900	1.600	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
<u>KWA+ fase 1</u>	2.200	3.800	6.600	15.000	5.100	-	-	-	-	-	-
<u>Sterke Lekdijk</u>	11.527	14.252	14.364	15.563	24.627	76.797	93.547	60.697	50.733	-	-
Totaal Specifieke projecten	31.102	27.298	29.964	39.963	40.727	84.197	96.647	61.997	51.733	1.000	1.000
Taakstellend investeringsniveau (incl. specifieke projecten RWZI-Utrecht, GHJ, KWA+ en SLD)	71.534	80.642	79.838	85.277	77.810	136.921	149.501	113.197	77.533	24.800	11.400

Bijlage 2 Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2019

Stijging van begrote netto-kosten t.o.v. Begroting 2019 per jaar

	2020	2021	2022	2023
1. I&A Waterschapshuis	€ 250.000	€ 300.000	€ 350.000	€ 400.000
2. WB WKB Veiligheidstoets	€ 241.000	€ 308.001	€ 315.002	€ 190.003
3. Toekomstbestendige organisatie Personeel	€ 600.000	€ 650.000	€ 700.000	€ 750.000
4. Toekomstbestendige organisatie Overige kosten	€ -	€ 150.000	€ 200.000	€ 250.000
5. WB_Organisatieverandering	€ 370.000	€ 269.000	€ 269.000	€ 79.000
6. WB Baggerprogramma na 2019	€ 1.868.000	€ 1.868.000	€ 1.868.000	€ 1.868.000
7. OSA Data ecologie e.d.	€ 72.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
8. Extra kapitaallasten verhogen investering ICT	€ -	€ 133.333	€ 266.667	€ 400.000
Totaal ontwikkelingen naar Voorjaarsnota	€ 3.401.000	€ 3.728.334	€ 4.018.669	€ 3.987.003
<i>Totaal ontwikkelingen Watersysteemheffing</i>	<i>€ 3.010.000</i>	<i>€ 3.161.001</i>	<i>€ 3.321.002</i>	<i>€ 3.159.003</i>
<i>Totaal ontwikkelingen Zuiveringsheffing</i>	<i>€ 391.000</i>	<i>€ 567.333</i>	<i>€ 697.667</i>	<i>€ 828.000</i>

Afopend meerjarig incidenteel beleid

	2020	2021	2022	2023
VJN 2015 Impulsieregeling Schoon water in de stad	€ -	€ -	€ -	€ -300.000
VJN 2016: Innovatie	€ -	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
VJN 2016: Impulsieregeling	€ -	€ -	€ -	€ -150.000
VJN 2016: Bijdrage coördinatie Coalitie Ruimtelijke Adaptatie	€ -	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
VJN 2016: Veenvalde	€ -	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Regionale samenwerking	€ -	€ -	€ -190.000	€ -190.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Nieuwe stoffen	€ -	€ -	€ -75.000	€ -75.000
VJN 2017/ B2018: Gezond water; Water in de stad	€ -	€ -	€ -85.000	€ -85.000
VJN 2017/ B2018: Veenvalde Demonstratieproject	€ -	€ -	€ -235.000	€ -235.000
VJN 2017/ B2018: Veenvalde Reg. Stimuleringsregeling	€ -	€ -	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2017/ B2018: Wateroverlast	€ -	€ -	€ -50.000	€ -50.000
VJN 2017/ B2018: Blauwe Burger	€ -	€ -	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2018 Deficiëntie	€ -	€ -	€ -	€ -100.000
VJN 2018 Overdracht Woerdelula	€ -	€ -	€ -	€ -250.000
VJN 2018 Ruimtelijke adaptatie	€ -	€ -	€ -	€ -130.000
VJN 2018 Omgaan met wateroverlast	€ -	€ -50.000	€ -100.000	€ -100.000
VJN 2018 Afremmen bodemdaling	€ -	€ -	€ -	€ -90.000
Totaal	€ -	€ -270.000	€ -1.105.000	€ -1.555.000
<i>Subtotaal Watersysteem heffing</i>	<i>€ -</i>	<i>€ -270.000</i>	<i>€ -1.030.000</i>	<i>€ -1.434.000</i>
<i>Subtotaal Zuiveringsheffing</i>	<i>€ -</i>	<i>€ -</i>	<i>€ -75.000</i>	<i>€ -121.000</i>

Bijlage 3 Dekkingsvoorstel

Dekking meerjarenbegroting netto-kosten Watersysteemheffing

Uitgangspunt bij de oplossing van bovengenoemde knelpunten in het financiële kader is dat incidentele opbrengsten alleen kunnen worden aangewend voor de dekking van incidentele kosten. Structurele kosten moeten in principe gedekt worden uit structurele opbrengsten. We gebruiken de term 'in principe' omdat incidentele middelen wel mogelijk inzetbaar zijn om in te groeien naar een structurele dekking.

A. Incidentele dekkingsmogelijkheden

Om bovenstaand uitgangspunt toe te kunnen passen, is het van belang de kostenontwikkeling te splitsen in structureel en incidenteel. Van de totale kosten die horen bij categorie 1, zijn de volgende onderdelen te beschouwen als incidenteel:

Incidentele kosten WSH

	2020	2021	2022	2023
Veiligheidstoets regionale keringen	€ 241.000	€ 308.001	€ 315.002	€ 190.003
Organisatieverandering Waterbeheer	€ 291.000	€ 190.000	€ 190.000	€ -
Datasysteem Ecologie	€ 72.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Dotaties bestemmingsreserve Woordersluis	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ -
Totaal incidentele kosten WSH	€ 854.000	€ 798.001	€ 805.002	€ 240.003
Totaal incidentele kosten WSH 2020-2023	€ 2.697.006			

Het resultaat 2018 levert de volgende dekkingsmogelijkheden op:

Dekkingsmogelijkheden incidentele kosten

Vrijval verkiezingen	€ 162.000
Saldo netto-kosten jaarrekening 2018	€ 1.485.526
Saldo belastingopbrengsten 2018	€ 1.853.651
Totaal incidentele dekking	€ 3.501.177

Deze ruimte kan worden ingezet om de financiële consequenties van de incidentele onderdelen van de kostenverhogende ontwikkelingen op te vangen. Dit leidt tot een verlaging van het tekort over de periode van 2020-2022 van in totaal € 2,7 miljoen. Deze kostenstijgingen worden genivelleerd via de egaliseringsreserves. Eventuele besluitvorming over de onderdelen die via bestemmingsreserves kunnen lopen vindt eventueel plaats via een begrotingswijziging in 2019.

B. Structurele dekkingsmogelijkheden

Als bovenstaande lijn gevolgd wordt, resteert inclusief categorie 1 de volgende op te lossen structurele financiële tekort voor WSH:

	alle bedragen t.o.v. 2019			
1_Watersysteemheffing	2020	2021	2022	2023
Tekort financieel kader WSH	(3.691)	(3.917)	(4.024)	(2.584)
Totaal incidentele kosten WSH	854	798	805	240
Tekort WSH na dekking incidentele kosten	(2.837)	(3.119)	(3.219)	(2.344)

Onderstaand worden enkele scenario's gepresenteerd die bij kunnen dragen aan de dekking van de bovengenoemde problematiek voor categorie 1 voor de watersysteemheffing. Bij de scenario's hebben we gekeken naar de door het college geformuleerde uitgangspunten:

- Kostendekkende tarieven;
- Gelijkmatische tariefontwikkeling;
- De uitgangspunten van de nota reserves en voorzieningen.

Als dekkingsvoorstel van het resterende tekort zijn de volgende drie scenario's uitgewerkt:

1. Scenario 1 op basis van kostendekkende tarieven;
2. Scenario 2 stijging belastingtarieven met beperkte aanvullende inzet egalisereserves;
3. Scenario 3 gelijkmatige ontwikkeling belastingtarieven met hogere aanvullende inzet egalisereserves.

Onderstaande is het eerste scenario opgenomen, de beide andere scenario's treft u in bijlage 5.

Kostendekkende tarieven: Verhoging van de belastingtarieven tot het niveau waarbij de tarieven kostendekkend zijn. Dit leidt tot het volgende beeld:

Kostendekkende tarieven

	2020	2021	2022	2023
Structureel oplossen via belastingen cat. 1	(2.837)	(3.191)	(3.363)	(2.560)
Incidenteel oplossen via egalisereserves	-	-	-	-
<i>extra jaarlijkse verhoging belastingen incl. cat 1</i>	<i>4,6%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,3%</i>	<i>-1,2%</i>

Een verhoging van de belastingopbrengsten met € 2,837 miljoen om de ontwikkelingen van categorie 1 op te vangen betekent voor de WSH een extra belastingverhoging van 4,6% bovenop de indexering van 2,0%: de totale verhoging van de belastingopbrengsten bedraagt dan 6,6%. Uitgaande van een autonome groei van het belastingdraagvlak met gemiddeld 1,5% leidt dit tot een gemiddelde verhoging binnen de watersysteemheffing van de tarieven met ongeveer 5,1%. Door de meevallers in 2018 bieden de egalisereserves ruimte om de stijging van 2020 over de komende jaren te verdelen zodat een gelijkmatige en gematigde ontwikkeling van de tarieven kan worden bewerkstelligd.

C Nivelleren waterschapslasten via tarief Zuiveringsheffing

Tot slot hebben we gekeken wat de consequenties zijn van een tariefsverlaging voor de zuiveringsheffing op de factuur. Het onderstaande rekenvoorbeeld laat zien dat een verlaging van het tarief bij de Zuiveringsheffing leidt tot een verlaging van circa 3,6% van het totaal factuurbedrag bij een 'meerpersoonshuishouden zonder eigen woning'. En circa 2,3% van een 'éénpersoonshuishouden' zonder eigen woning. Voor 'huishoudens met een eigen woning' is het voordeel kleiner doordat de zuiveringsheffing een kleiner deel van de factuur bepaalt. De verlaging van 5% levert minder dan 1% op voor de factuur van een agrarisch bedrijf.

Consequenties factuur verlaging tarief ZH met 5%

1. Eénpersoonshuishouden met eigen woning
2. Eénpersoonshuishouden zonder eigen woning
3. Méérpersoonshuishouden met eigen woning
4. Méérpersoonshuishouden zonder eigen woning
5. Agrarisch bedrijf

-1,7%
-2,3%
-2,8%
-3,6%
-0,7%

Titel

Voorjaarsnota 2019

Datum

juni 2019